ปาฐกถาธรรม

ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ปาฐกถาธรรม

ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ เวลา ๘.๐๐ น.

ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า

เจริญสุข / เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือนเว้นเดือน วันนี้อาตมภาพจะได้บรรยายธรรม เรื่อง “ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า” ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้มีปรากฏอยู่ใน พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย เล่มที่ ๒๕ ข้อ ๒๔ หน้า ๓๙ ว่า “กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท” แปลความว่า ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นการยาก

เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ที่ผ่านมานี้ เป็นวันวิสาขบูชา เป็นวันที่สำนักงานองค์การสหประชาชาติได้ประกาศว่า เป็นวันสำคัญของโลก ซึ่งชาวพุทธศาสนิกชนนิยมทำการบูชาพิเศษ ก็เพราะเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน อาตมภาพจึงใคร่จะบรรยายขยายความเรื่องความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้านี้ว่าคืออย่างไร และมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวโลกอย่างไร เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญาตามสมควรแก่เวลาสืบต่อไป

ก่อนอื่น ขอท่านผู้ฟังมาทำความรู้จักกับพระพุทธเจ้าให้ถ่องแท้เสียก่อนว่า หมายเอาใครผู้ใด ?

คำว่า “พระ” หมายถึง ผู้ประเสริฐ

คำว่า “พุทธ” หมายถึง ผู้ตรัสรู้ ผู้ตื่นแล้ว ผู้เบิกบานแล้ว

คำว่า “เจ้า” หมายถึง ผู้เป็นใหญ่

เมื่อร่วมกันเป็นคำว่า “พระพุทธเจ้า” ณ ที่นี้หมายถึง “สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ผู้ตรัสรู้ คือ ผู้ทรงเห็นแจ้ง ทรงรู้แจ้งพระอริยสัจจธรรมด้วยพระองค์เอง พระพุทธองค์จึงทรงเป็นผู้ทรงคุณอันประเสริฐ และทรงเป็นผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์และเทวดาทั้งหลาย กว่าพรหม-อรูปพรหมทั้งหลาย กว่าพญามาร และเสนามารทั้งหลาย ตลอดทั่วทั้งจักรวาลตลอดแสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาล ไม่มีประมาณ

เพราะฉะนั้น คำว่า “พระพุทธเจ้า จึงเป็น “เนมิตกนาม” ที่ใช้เรียกเฉพาะพระผู้ตรัสรู้พระอริยสัจจธรรมด้วยพระองค์เอง ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแล้วเท่านั้น และพระผู้ตรัสรู้แล้วทรงสั่งสอนผู้อื่นนั้น ชื่อว่า “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ส่วนพระผู้ตรัสรู้แล้วมิได้สั่งสอนผู้ใด ชื่อว่า “พระปัจเจกพุทธเจ้า” และพระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า ชื่อว่า “พระอนุพุทธะ”

ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า นั้นเป็น ๒ คือ รูปกายอุบัติ ๑ และธรรมกายอุบัติ ๑ ดังที่สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวะ) ได้นิพนธ์ไว้ในหนังสือ "ปฐมสมโพธิ" ชำระโดย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒๒/๒๕๓๓ โดยมหามกุฏราชวิทยาลัย หน้า ๑๐ มีความว่า "แม้องค์พระตถาคตอังคีรสศากยมุนีโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ซึ่งมีความปรากฏในโลกอันสัตว์ได้ด้วยยาก ดังนี้ พระองค์ก็ได้อุบัติบังเกิดขึ้นแล้วในโลก ด้วยรูปกายอุบัติและธรรมกายอุบัติ ทั้ง ๒ ประการ พร้อมด้วยอัจฉริยอัพภูตธรรมตามธรรมดานิยมโดยพุทธธรรมดา

ความบังเกิดขึ้นด้วยรูปกายนั้น จัดเป็น ๒ คือ โอกกันติกสมัย เมื่อหยั่งลงสู่พระครรภ์ และนิกขมนสมัย เมื่อประสูติจากพระครรภ์ (เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ)

ส่วนความบังเกิดด้วยธรรมกายนั้น คือ (อภิสัมโพธิสมัย) เมื่อตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณฯ"

และในหน้า ๕๑-๕๒ นั้นมีว่า "...ครั้งนั้น หมื่นโลกธาตุนี้ก็หวั่นไหวสะเทือน สะท้าน ทั้งแสงสว่างยิ่ง ไม่มีประมาณ ก็ได้ปรากฏเกิดมีในโลกล่วงเทวานุภาพของเทพยดาทั้งหลาย ก็แลอัศจรรย์ทั้งหลายซึ่งสำเร็จโดยธรรมดานิยมเห็นปานใด ได้ปรากฏเกิดมีแล้วในโลก เมื่อครั้งพระองค์ประสูติเป็นการเกิดด้วยรูปกาย อันบริบูรณ์นั้น ฉันใด แม้ถึงเมื่ออภิสัมโพธิสมัย ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นการเกิดด้วยธรรมกายนั้นเล่า สรรพอัศจรรย์ทั้งปวงเห็นปานนั้นก็ได้ปรากฏเกิดมีแล้วฉันนั้น.

จากพระนิพนธ์ในหนังสือปฐมโพธิ ของสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวะ) นี้แสดงว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จอุบัติขึ้น ๒ ลักษณะ คือ ด้วยรูปกายอุบัติ และ ด้วยธรรมกายอุบัติ

กล่าวคือ เมื่อยังทรงเป็นพระมหาโพธิสัตว์ และได้จุติ คือ เสด็จเคลื่อนจากชั้นดุสิตเทวโลกด้วยพระวรกายอันเป็นทิพย์ หยั่งลงสู่พระครรภ์ คือ มาตั้งปฏิสนธิวิญญาณในพระครรภ์พระนางสิริมหามายา พระมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะ พระราชาผู้ครองนครกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ (คือที่ประเทศเนปาลในปัจจุบันนี้) เมื่อวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ ตรงกับวันพฤหัสบดีขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีระกานี้ นับเป็นการมาเกิดครั้งแรกด้วย "รูปกายอุบัติ" เรียกว่า โอกกันติกสมัย เมื่อหยั่งลงสู่พระครรภ์พระมารดา ครั้นทรงเจริญวัยอยู่ในพระครรภ์เป็นระยะเวลา ๑๐ เดือน จึงประสูติจากพระครรภ์ด้วยพระวรกายมนุษย์ เป็นพระกุมาร ในเวลาสายใกล้เที่ยง ในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ คือในวันศุกร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอ ก่อนพุทธศก ๘๐ ปี คือ เมื่อ ๒๖๒๖ ปีที่ผ่านมานี้ ทรงพระนามว่า "สิทธัตถกุมาร" หรือ เจ้าชายสิทธัตถะนั่นเอง และนี้นับเป็นการเกิดด้วย "รูปกายอุบัติ" เป็นครั้งที่ ๒ ของพระมหาโพธิสัตว์ ในพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะได้บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อทรงเจริญวัยขึ้นแล้ว เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางพิมพายโสธรา เมื่อพระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา ครั้นเมื่อพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา ทรงได้พระโอรส คือ พระราหุลแล้ว จึงได้เสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ คือการออกบวชเพื่อแสวงคุณอันยิ่งใหญ่ ภายหลังจากที่ได้บำเพ็ญสมณธรรมต่อมาเป็นเวลา ๖ ปี ขณะนั้นทรงมีพระชนมายุได้ ๓๕

พรรษา ถึงคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ คือ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ พระมหาโพธิสัตว์เจ้าได้ทรงรับหญ้าคาจากโสตถิยพราหมณ์ แล้วจึงทรงนำไปปูลาดเป็นที่ประทับ ณ ควงต้นพระศรีมหาโพธิ์ ด้านทิศตะวันออก ประทับนั่งคู้บัลลังก์ คือ นั่งในท่าขัดสมาธิ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ทางฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา แล้วทรงตั้งสัตยาธิษฐานว่า แม้เลือดเนื้อจะเหือดแห้งไปเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก หากไม่ได้บรรลุโมกขธรรม ก็จะไม่ทำลายบัลลังก์ คือ จะไม่เสด็จลุกจากที่ประทับ แล้วจึงทรงเริ่มเจริญภาวนา ปรากฏพระพุทธดำรัสตรัสอาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในมัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ โพธิราชกุมารสูตร ราชวรรค ข้อ ๓๓๖ มีเนื้อความย่อ ว่า

ในยามต้นแห่งราตรีนั้น พระมหาโพธิสัตว์เจ้าได้ทรงเจริญฌานสมาบัติถึงจตุตถฌาน ทรงมีพระทัยตั้งมั่น และบริสุทธิ์ผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา อ่อนโยนควรแก่งานดีแล้ว ทรงน้อมพระทัยไปเพื่อ "ปุพเพนิวาสานุสติญาณ" เป็นการบรรลุวิชชาที่ ๑ คือ ปรีชาญาณหยั่งรู้-เห็นขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในปางก่อน กล่าวคือ ทรงมีญาณระลึกชาติได้นั่นเอง ได้ทรงเห็นแจ้งรู้แจ้งชีวิตอัตภาพของสัตว์โลกทั้งหลาย รวมทั้งของพระองค์เองด้วย ในอดีตชาติที่ต่างเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆ นับภพนับชาติไม่ถ้วน คือ เมื่อตายแล้วก็ไปเกิดใหม่ในสุคติภพ คือ ภพภูมิที่ดี เช่น ไปเกิดเป็นมนุษย์บ้าง เป็นเทพยดาบ้าง มีสุขบ้าง ทุกข์บ้าง หรือไปเกิดในทุคติภพ คือ ภพภูมิที่ไม่ดี เช่น ไปเกิดเป็นเปรต สัตว์นรก อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉานบ้าง เวียนว่ายตายเกิดต่อๆ ไปอย่างนี้ นับภพนับชาติไม่ถ้วน อันเป็นทุกข์ไม่มีที่สิ้นสุด จึงทรงสังเวชสลดพระทัย และทรงดำริว่า อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์โลกต้องเวียนว่ายตายเกิด เป็นทุกข์ไม่มีที่สิ้นสุดอยู่อย่างนี้

ครั้นยามกลางแห่งราตรี พระมหาโพธิสัตว์เจ้าได้ทรงเจริญฌานสมาบัติถึงจตุตถฌานอีก ให้พระทัยตั้งมั่นและบริสุทธิ์ผ่องใสจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา อ่อนโยนควรแก่งานดีแล้ว ได้ทรงน้อมพระทัยไปเพื่อ "จุตูปปาตญาณ" เป็นการบรรลุวิชชาที่ ๒ คือ ปรีชาญาณหยั่งรู้-เห็นจุติและปฏิสนธิ ความอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย ได้ทรงเห็นสัตว์ทั้งหลายตายแล้วก็เกิด ในภพภูมิที่ดีบ้าง ที่เลวบ้าง มีชีวิตที่เป็นสุขบ้าง และเป็นทุกข์บ้างอันเป็นผลจากกรรมดีหรือ กรรมชั่วของตน จึงทรงดำริว่า อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์กระทำกรรมดีบ้าง กรรมชั่วบ้าง แล้วได้รับผลเป็นความสุขบ้างแต่ไม่ยั่งยืน และได้รับผลเป็นความทุกข์บ้าง อย่างนั้น

ครั้นยามปลายแห่งราตรี จึงทรงเจริญฌานสมาบัติถึงจตุตถฌาน ให้พระทัยตั้งมั่นและบริสุทธิ์ผ่องใส อ่อนโยนควรแก่งานอีก แล้วทรงน้อมพระทัยไปเพื่อ "อาสวักขยญาณ" เป็นการบรรลุวิชชาที่ ๓ คือ ปรีชาญาณหยั่งรู้วิธีทำอาสวกิเลส กิเลสเครื่องหมักดองอยู่ในจิตสันดาน ให้สิ้นเชื้อไม่เหลือเศษ เป็นพระอรหันตขีณาสพ โดยเป็นผลจากการพิจารณาปฏิจจสมุปบาทธรรม คือ พิจารณาสภาพปัจจัยอันอาศัยกันเกิดขึ้น ได้ทรงพิจารณาสาวหาเหตุในเหตุ ไปถึงต้นๆ เหตุให้เกิดทุกข์ และได้ทรงค้นพบว่าเพราะ "อวิชชา" คือ ความมืด ไม่รู้-ไม่เห็นอดีต ไม่รู้อนาคต ไม่รู้ปฏิจจ-สมุปบาท และความไม่รู้อริยสัจธรรม เป็นต้น เป็นเหตุให้เกิดกิเลส ตัณหาอุปาทานและกรรม อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดภพ เกิดชาติ ชรา มรณะ และความทุกข์ต่างๆ ได้ทรงพิจารณาเห็นแจ้งแทงตลอด คือ ได้ตรัสรู้พระอริยสัจ ๔ กล่าวคือ ความจริงอย่างประเสริฐ ๔ ประการ ด้วยญาณ ๓ ได้แก่ กำหนดรู้ความทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ กล่าวคือ นิพพาน

และกำหนดรู้ทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อันถาวรว่า มีจริงอย่างไร นี้ชื่อว่า "สัจจ-ญาณ" ประการหนึ่ง กำหนดรู้ว่า ทุกข์ ควรกำจัด สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ ควรละ นิโรธ คือ สภาวะที่ทุกข์ดับ เพราะเหตุดับ กล่าวคือ พระนิพพาน ควรทำให้แจ้ง และ มรรค ควรทำให้เจริญ ชื่อว่า "กิจจญาณ" นี้ประการหนึ่ง และกำหนดรู้ว่า ทุกข์ กำจัดได้แล้ว สมุทัย ละได้แล้ว นิโรธ ได้ทำให้แจ้งแล้ว และ มรรค ได้ทำให้เจริญแล้ว ชื่อว่า "กตญาณ" อีกประการหนึ่ง

และได้ทรงบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ คือ พระญาณเครื่องตรัสรู้โดยชอบอันยอดเยี่ยม เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ในตอนรุ่งอรุณคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๕๙๑ ปีที่ล่วงมาแล้วนี้เอง

ความบรรลุมรรคผลนิพพาน กล่าวคือ มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพานธาตุ ๑ เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่ออภิสัมโพธิสมัยตรัสรู้พระอนุตตร-สัมมาสัมโพธิญาณ นี้เอง ชื่อว่า เป็นความอุบัติขึ้นด้วย "ธรรมกายอุบัติ"

ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสกับสามเณรวาเสฏฐะ และภารทวาชะ (ที.ปา. ๑๑/๕๕/๙๒/พ.ศ.๒๕๒๕) มีข้อความตอนหนึ่งว่า "ตถาคตสฺส เหตํ วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อิติปิ พฺรหฺมกาโย อิติปิ ธมฺมภูโต อิติปิ พฺรหฺมภูโต อิติปิฯ"

แปลความว่า "ดูกรวาเสฏฐะและภารทวาชะ เพราะคำว่า ธรรมกายก็ดี ว่า พรหมกายก็ดีว่าธรรมภูตก็ดี ว่าพรหมภูตก็ดี เป็นชื่อของตถาคตฯ"

ตามพระพุทธดำรัสนี้ แสดงว่า "พระตถาคตเจ้า" หรือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่แท้จริงนั้นก็คือ "ธรรมกาย" นั่นเอง

ดังที่พระอรรถกถาจารย์ได้อรรถาธิบายความหมายของ "ธรรมกาย" มีปรากฏอยู่ในสุมังคลวิลาสินี อรรถกถาทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค อรรถกถาอัคคัญญสูตร แปลความว่า

"...ในบาลีประเทศนั้น คำว่า ธรรมกาโย อิติปิ ความว่า เพราะเหตุไรพระตถาคตจึงได้รับขนานนามว่า ธรรมกาย เพราะพระตถาคตทรงคิดพระพุทธพจน์ คือ พระไตรปิฎกด้วยพระหทัยแล้ว ทรงนำออกแสดงด้วยพระวาจา ด้วยเหตุนั้น พระวรกายของพระผู้มีพระภาค จึงจัดเป็นธรรมแท้ เพราะสำเร็จด้วยธรรม พระธรรมเป็นกายของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ดังพรรณนามานี้ ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงชื่อว่า ธรรมกาย.

ชื่อว่า พรหมกาย เพราะมีธรรมเป็นกายนั่นเอง แท้จริง พระธรรม ท่านเรียกว่า พรหม เพราะเป็นของประเสริฐ.

บทว่า ธมฺมภูโต ได้แก่ สภาวธรรม.

ชื่อว่า พรหมภูต เพราะเป็นผู้เกิดจากพระธรรมนั่นเองฯ"

ตามพระพุทธดำรัสที่ตรัสกับสามเณรวาเสฏฐะ และภารทวาชะ ในอัคคัญญสูตร และตามอรรถาธิบายของพระอรรถกถาจารย์นี้ จึงสรุปได้ว่า "ธรรมกาย" นี้เอง เป็นพระวรกายของพระพุทธเจ้าอันสำเร็จด้วยพระธรรม เป็นผู้ทรงคุณธรรม คือ มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ จึงชื่อว่า ธรรมภูต เป็นกายประเสริฐ เพราะเป็นธรรมแท้ คือ ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง จึงชื่อว่า พรหมกาย และ เพราะเกิดจากพระธรรม จึงชื่อว่า พรหมภูต และธรรมกายนี้เองที่เป็นสภาวธรรมอันอุบัติขึ้น คือ ปรากฏขึ้น ณ ภายใน

พระทัยของพระมหาโพธิสัตว์ ชื่อว่า "ธรรมกายอุบัติ" เมื่ออภิสัมโพธิสมัย ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ในคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๕๙๑ ปีที่ผ่านมานี้

ส่วนความอุบัติ คือ บังเกิดขึ้น ของพระมหาโพธิสัตว์เจ้า ด้วยพระวรกายทิพย์เมื่อ โอกกันติกสมัย หยั่งลงสู่พระครรภ์ เมื่อทรงเจริญวัยในพระครรภ์เป็นเวลา ๑๐ เดือนแล้ว จึงได้บังเกิดขึ้นด้วยพระวรกายเนื้อมนุษย์เป็นพระกุมาร เมื่อนิกขมนสมัย ประสูติจากพระครรภ์พระมารดา คือ พระนางสิริมหามายา ในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๖๒๖ ปีที่ล่วงมาแล้วนั้น ความบังเกิดขึ้น ๒ ประการนี้ ชื่อว่า เป็นการเกิดด้วย "รูปกายอุบัติ"

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระผู้ทรงคุณประเสริฐกว่ามนุษย์ เทวดา มาร พรหม อรูปพรหมใดในโลก ในจักรวาล ตลอดทั่วแสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาลไม่มีประมาณ ด้วยพระพุทธคุณยิ่งใหญ่ ๙ ประการ กล่าวโดยย่อ ทรงประกอบด้วยพระคุณใหญ่ ๓ ประการ คือ พระปัญญาคุณ ๑ พระวิสุทธิคุณ ๑ และพระมหากรุณาคุณ ๑

พระปัญญาคุณ นั้น คือ **ความที่พระองค์ได้ตรัสรู้อริยสัจ ๔** คือความจริงอย่างประเสริฐ คือ ความจริงแท้ ๔ ประการ ด้วยพระองค์เอง กล่าวคือ พระองค์ทรงเห็นแจ้ง ทรงรู้แจ้ง เรื่องทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ คือ มรรคผลนิพพาน และวิธีปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อันถาวรอย่างถูกต้องแท้จริง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ทรงเห็นแจ้ง ทรงรู้แจ้ง เหตุปัจจัยแห่งความเจริญและสันติสุข ๑ เหตุปัจจัยแห่งความเสื่อม และความทุกข์เดือดร้อน ๑ และทรงเห็นแจ้ง ทรงรู้แจ้ง วิธีปฏิบัติเพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง ได้ถึงมรรคผลนิพพานอันเป็นบรมสุขอย่างถาวร อย่างถูกต้องแท้จริงด้วยพระองค์เอง ๑ นอกจากนี้ยังทรงถึงพร้อมด้วยวิชชา ๓ วิชชา ๘ อภิญญา ๖ จตุปฏิสัมภิทา และจรณะ ๑๕ และ ทรงรู้แจ้งโลกอย่างสมบูรณ์ยิ่งกว่าใครๆ ในโลก ในจักรวาลทั้งสิ้น นี้คือ พระปัญญาคุณ ของพระพุทธเจ้า

พระวิสุทธิคุณ นั้น คือ **ทรงมีความบริสุทธิ์กาย วาจา** และ**ใจ** กล่าวคือ ทรงเป็นผู้ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง และไม่ทรงกระทำความชั่วหรือบาปอกุศล ทั้งในที่ลับ และที่แจ้ง ทรงเป็นผู้ตื่นแล้ว ทรงเป็นผู้เบิกบานแล้ว คือ ไม่ทรงหลงงมงาย และยังทรงเป็นผู้ปลุกผู้อื่นให้ตื่น คือ ให้ไม่หลงงมงายด้วย และทรงเป็นผู้จำแนกธรรม คือ ทรงแสดงพระอริยสัจธรรมอย่างงดงามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในเบื้องปลาย อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนและบริบูรณ์สิ้นเชิงด้วย นี้คือ พระวิสุทธิคุณ ของพระพุทธเจ้า

พระมหากรุณาคุณ นั้น คือ **ทรงมีความรักเอ็นดูในสัตว์โลกทั้งหลายดุจพระโอรสของพระองค์ ปรารถนาให้สัตว์โลกทั้งหลายได้อยู่ดีมีสุขโดยทั่วหน้า และทรงมีความสงสารสัตว์โลกทั้งหลาย ปรารถนาให้ได้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง เมื่อได้ตรัสรู้พระธรรมวิเศษ** คือ พระอริยสัจ ๔ แล้ว ก็มิได้เก็บงำไว้เสวยสุขอยู่เฉพาะพระองค์เอง แต่ด้วยพระมหากรุณาคุณ จึงได้เสด็จออกโปรดสัตว์ แนะนำสั่งสอนชาวโลกทั้งหลาย ให้รู้จักทางเจริญอันพึงดำเนิน และให้รู้จักทางเสื่อมแห่งชีวิตอันพึงงดเว้น ให้รู้จักทางปฏิบัติเพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และให้ถึงมรรคผลนิพพานอันเป็นบรมสุขอย่างถาวร ตามรอยบาทพระพุทธองค์ โดยไม่ทรงคำนึงถึงความยากลำบากพระวรกาย ตราบเท่าเสด็จดับขันธ์เข้าปรินิพพาน ด้วยอนุปาทิ-

เสสนิพพานธาตุ นับเป็นระยะเวลาถึง ๔๕ ปี นี้คือ พระมหากรุณาคุณ ของพระพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย

สำนักงานองค์การสหประชาชาติ จึงได้ประกาศว่า วันวิสาขบูชา ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ ของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันปรินิพพาน ของสมเด็จพระสัมมาสัม-พุทธเจ้า เป็นวันสำคัญของโลก

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีพระคุณอันยิ่งใหญ่แก่สัตว์โลกทั้งหลายอย่างนี้ แต่ความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งด้วยรูปกายอุบัติ และด้วยธรรมกายอุบัติ นั้น เป็นการยากที่จะมีขึ้นได้ในโลกสักองค์หนึ่ง พระพุทธองค์จึงตรัสว่า "กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโทฯ" ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นการยาก

เพราะเหตุไร ? เพราะกว่าจะมีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นได้สักองค์หนึ่งนั้น จักต้องประกอบคุณความดีอย่างยิ่งยวด เป็นบารมี ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมม์บารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี จนแก่กล้าถึงอุปบารมี และปรมัตถบารมี เต็มส่วนทั้ง ๑๐ ประการแล้ว จึงเป็นพลวะปัจจัยให้สามารถบำเพ็ญสมณธรรมเป็นพระพุทธเจ้าได้สำเร็จ ดังตัวอย่างสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าโคดมพระองค์นี้ ก่อนแต่จะตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้บรรลุความเป็นพระพุทธเจ้านั้น ทรงเป็น "พระปัญญาธิกโพธิสัตว์" ผู้บำเพ็ญบารมีเพื่อบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าด้วยพระปัญญาอันกล้าแข็ง ปรากฏตามคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ รจนาโดยท่านพระรัตนปัญญาเถระ แปลโดย ศ.ร.ต.ท.แสง มนวิทูร (เปรียญ) จัดพิมพ์โดยกรมการศาสนา พ.ศ.๒๕๑๗ หน้า ๘ มีใจความว่า

"พระโพธิสัตว์เจ้าของเรานี้ ได้ทรงทำความปรารถนาเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระทัย มีระยะกาลตั้งแต่ ศาสนาพระพรหมเทวะ จนถึงศาสนาพระตถาคตศากยมุนีองค์ก่อน แล้ว ๗ อสงไขย ได้ทรงกระทำความปรารถนาด้วยพระวาจา ตั้งแต่พระตถาคตศากยมุนีองค์ก่อน ถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทีปังกรอีก ๙ อสงไขย แล้วจึงได้ทรงกระทำความปรารถนาทั้งด้วยพระวรกายและพระวาจา อีก ๔ อสงไขยแสนกัป ตั้งแต่พระพุทธเจ้าทีปังกร จนถึงพระพุทธเจ้ากัสสปะ ได้ผ่านพบและได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ถึง ๒๔ พระองค์ จึงได้สำเร็จเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อ ๒๕๙๑ ปีที่ล่วงมานี้"

ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าแต่ละองค์ๆ เป็นการยากอย่างนี้ และนี้ว่าแต่เฉพาะการบำเพ็ญบารมีของพระปัญญาธิกโพธิสัตว์ ซึ่งมีระยะเวลาการบำเพ็ญบารมีในช่วงสุดท้าย ๔ อสงไขย แสนกัป ส่วนการบำเพ็ญบารมีของพระสัทธาธิกโพธิสัตว์ ผู้ปรารถนาบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าด้วยศรัทธากล้าแข็ง และด้วยปัญญาปานกลาง มีระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมีทั้งกายและใจ ในช่วงสุดท้ายนี้ ถึง ๘ อสงไขย แสนกัป พระวิริยาธิกโพธิสัตว์ ผู้ปรารถนาบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าด้วยความเพียรกล้าแข็งด้วยศรัทธาและปัญญาปานกลาง มีระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมีทั้งกายและใจ ในช่วงสุดท้ายนี้ถึง ๑๖ อสงไขย แสนกัป อย่างเช่นพระเมตไตรยโพธิสัตว์ ก็เป็นพระวิริยาธิกโพธิสัตว์ ซึ่งมีระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมีช่วงสุดท้ายนี้ ๑๖ อสงไขย แสนกัป จึงจะได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิ

ญาณเป็นพระพุทธเจ้า ต่อจากพุทธกาลของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโคดมนี้ ในช่วงสุดท้ายแห่งภัทรกัป คือ กัปอันเจริญนี้

จะเห็นได้ว่า กว่าจะมีพระพุทธเจ้าสักองค์หนึ่งเสด็จอุบัติขึ้นในโลกทั้งด้วยรูปกายอุบัติ และธรรมกายอุบัติ ได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ แล้วจึงได้เสด็จออกแนะนำสั่งสอนโปรดสัตว์โลก ชี้ทางเจริญ ทางเสื่อมแห่งชีวิต ชี้ทางพ้นทุกข์และถึงมรรคผลนิพพานอันเป็นบรมสุขได้อย่างแท้จริง ด้วยพระมหากรุณาคุณอย่างนี้ เป็นการยากนัก ส่วนในระยะเวลาระหว่างอันตรกัป หรือสุญญกัป คือ กัปที่ว่างจากพระพุทธศาสนานั้น ก็ยาวนานนักหนา สัตว์โลกที่เกิดมาในระหว่างสุญญกัปเช่นนั้นต่างไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง ย่อมจะมีแต่ความโกลาหลของบุคคลและสัตว์ผู้ใจบาปหยาบช้า ให้ท่านนึกเปรียบเทียบดูว่า แม้ในระยะเวลาพุทธกาลนี้ ที่ยังมีพระสัทธรรมและพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คอยให้คำแนะนำสั่งสอนให้รู้ทางเจริญแห่งชีวิตอันควรดำเนิน ให้รู้ทางเสื่อมแห่งชีวิตอันควรงดเว้น ให้รู้บาปบุญ คุณและโทษ สิ่งที่เป็นสาระประโยชน์และที่มิใช่สาระประโยชน์แห่งชีวิต อยู่ทุกวัน อย่างนี้ แม้กระนั้น ก็มีคนสนใจเอาใจใส่ศึกษาประพฤติปฏิบัติตามน้อย เพราะความหลงมัวเมาด้วยอำนาจของกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กันมาก ชาวโลกจึงมีแต่ความทุกข์เดือดร้อน เพราะหลงผิดและกระทำกรรมชั่ว ประพฤติผิดศีลผิดธรรมกันมากอย่างนี้ แล้วสัตว์โลกที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ว่างจากพระพุทธศาสนา ที่ชาวโลกไม่รู้บาปบุญคุณโทษเลย จะโกลาหลสักเพียงไหน ท่านผู้ฟังทั้งหลายลองคาดคะเนนึกวาดภาพเอาเองก็แล้วกัน แม้อย่างเช่นในยุคปัจจุบันนี้ ก็ยังมีตัวอย่างของคนใจบาป ประพฤติชั่วร้ายให้เห็นเพิ่มมากขึ้น จึงปรากฏข่าวความทุกข์เดือดร้อนของชาวโลก เพิ่มมากขึ้นทุกวัน

เพราะเหตุนั้น บัณฑิตผู้รู้ เมื่อมีโอกาสได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้ว จึงรีบขวนขวายศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรม ให้รู้แจ้งบาปบุญคุณโทษ และทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง แล้วเพียรกำจัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์ที่เคยมีอยู่ในจิตสันดาน ให้เบาบางและหมดสิ้นไป เพียรระวังมิให้กิเลสเกิดขึ้นใหม่ เพียรประกอบการบุญกุศลคุณความดีให้เกิดขึ้นในจิตสันดาน และเพียรระวังบุญกุศลที่มีอยู่แล้วมิให้เสื่อม ดำรงตน ปฏิบัติตนอยู่ในศีล ในธรรม อันเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่จะให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข เป็นผู้ไม่ประมาทหลงมัวเมาในชีวิต มุ่งปฏิบัติตนไปตามทางอริยมรรคมีองค์ ๘ เต็มกำลังสติปัญญา สู่มรรคผลนิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์และที่เป็นบรมสุขอย่างถาวร ตามรอยบาทพระพุทธองค์

บัณฑิตผู้มีปัญญาที่ดำรงตน ประพฤติปฏิบัติตนอยู่แต่ในคุณความดีมีศีลมีธรรม ตามพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า ย่อมจะประสบแต่ความเจริญและสันติสุขในชีวิต และเมื่อเพิ่มพูนบุญกุศลคุณความดีให้ยิ่งยวด เป็นบารมี อุปบารมี ถึงปรมัตถบารมี เพียงใด ก็จะเป็นพลวปัจจัยให้ถึงมรรคผลนิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวงและที่เป็นบรมสุขได้มากเพียงนั้น บัณฑิตผู้มีปัญญา ไม่ประมาทหลงมัวเมาในชีวิต ปฏิบัติตนดำรงตนอยู่แต่ในคุณความดีอย่างนี้ จึงไม่ต้องรอหวังใครผู้ใดอื่น ที่มิใช่ที่พึ่งได้อย่างถาวรแท้จริง ผู้มีปัญญาย่อมรู้แจ้งชัดว่า ตราบใดที่ทำดีตามพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว ย่อมได้รับผลดี เป็นความเจริญและสันติสุข ถ้าทำชั่วหรือบาปอกุศลแล้ว ย่อมได้รับผลเป็นความทุกข์เดือดร้อน เป็นความเสื่อมแห่ง

ชีวิต กล่าวโดยย่อ คือรู้ "กฎแห่งกรรม" ว่าสัตว์โลกเป็นไปตามกรรมและย่อมมั่นใจได้ว่า "ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ" "ธรรมแล ย่อมคุ้มครองรักษาผู้ประพฤติธรรม" (ขุ. ชา. ทสก. ๒๗/๑๔๒๑/๒๙๐) และว่า "ธมฺมจารี สุขํ เสติ" "ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข" (ขุ. ธ. ๒๕/๒๓/๓๗) จึงมีศรัทธามั่นคงในคุณพระพุทธ คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ และจึงศึกษาปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ไม่ต้องเชื่อใครอื่น สำหรับวันนี้ขอยุติการบรรยายธรรมไว้เพียงนี้ก่อน ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร

ในพระคาถานี้ ได้ตรัสมงคลข้อที่ ๑๖ ว่า "**ความประพฤติธรรม เป็นมงคลสูงสุด**" นี้อาตมภาพจะได้บรรยายขยายความ พอเป็นคุณเครื่องประดับสติปัญญาแก่ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ ตามสมควรแก่เวลาต่อไป

คำว่า "**ความประพฤติธรรม**" ตามวาระพระบาลี ว่า ธมฺมจริยา นี้ มีคำอธิบายตามนัยแห่งอรรถกถาและฎีกา ในคัมภีร์มงฺคลตฺถทีปนี (ภาค ๒) พอสรุปความหมายได้ว่า คือ "**ความประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ด้วยเจตนาอันเป็นธรรมโดยสม่ำเสมอ**" นั่นเองเป็นมงคลสูงสุด

คำว่า "**มงคลสูงสุด**" ตามพระพุทธดำรัสนี้ หมายความถึงข้อปฏิบัติอันประเสริฐสูงสุด เป็นเหตุให้ได้บรรลุถึงความสำเร็จ และให้ได้ถึงความเจริญสันติสุข ด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และให้ได้ถึงพระนิพพาน-สมบัติ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า คือ เมื่อแตกกายทำลายขันธ์ คือ ตายไปย่อมได้ไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ด้วยกุศลผลบุญที่ได้ประพฤติธรรม คือกรรมดีในระดับเทวธรรมที่ได้กระทำไว้ดีแล้วนั้น ให้ได้เสวยสุขอยู่ด้วยสวรรค์สมบัติอันเป็นทิพย์ ที่ละเอียดประณีตยิ่งกว่ามนุษย์สมบัติ สมดังพระพุทธภาษิต (ขุ. ธ. ๒๕/๒๓/๓๘) ว่า ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า ฯ

อนึ่ง หากได้ประพฤติปฏิบัติธรรมที่สูงยิ่งไปกว่าระดับมนุษยธรรมและเทวธรรม ได้แก่ ปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นโลกุตตรธรรมที่ให้บรรลุโมกขธรรม คือ คุณธรรมนำสัตว์ให้พ้นจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ ย่อมบรรลุนิพพานสมบัติ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ และเป็นบรมสุขอย่างถาวร ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้

หลักธรรมของพระพุทธเจ้าทั้ง ๓ ระดับ ตั้งแต่ระดับมนุษยธรรม เทว-ธรรม ถึงระดับโลกุตตรธรรม รวมย่อลงในหลักธรรมปฏิบัติ ๓ ประการตามพระพุทธดำรัส (ขุ. ธ. ๒๕/๒๔/๓๙) ที่ตรัสว่า "**ความไม่ทำบาปทั้งปวง ความบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม ความชำระจิตใจของตนให้ผ่องแผ้ว นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย**"

หลักธรรม ๓ ประการนี้ ย่อมครอบคลุมถึง การละเว้นอกุศลกรรมบท ๑๐ และการปฏิบัติกุศลกรรมบถ ๑๐ ทั้งปฏิบัติเอง ๑ ทั้งชักนำให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติด้วย ๑ และทั้งพลอยยินดีที่ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติธรรมด้วยอีก ๑ รวมเป็นกุศลกรรมบถ ๓๐

ความประพฤติธรรม คือ ความงดเว้นจากอกุศลกรรมบถ ๑๐ และประพฤติปฏิบัติกุศลกรรมบถ ๑๐ นั้น คือ

(๑) ความเว้นขาดจากกายทุจริต ๓ และ ปฏิบัติกายสุจริต ๓ ได้แก่ เจตนาเครื่องเว้นจากการฆ่าสัตว์ ดำรงตนอยู่ในศีล ด้วยเจตนาดี มีพรหมวิหารธรรม คือ ปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตากรุณา มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้เขาอยู่ดีมีสุข ปราศจากทุกข์ภัยทั้งปวง เพราะชีวิตใครๆ ก็รัก ไม่มีใครปรารถนาความเบียดเบียนชีวิตร่างกายของตน มีความเห็นอกเห็นใจกัน รู้จักให้อภัยแก่กันและกัน นี้ข้อ ๑

เจตนาเครื่องเว้นจากการลักฉ้อ คดโกงผู้อื่น และเว้นขาดจากการประกอบมิจฉาอาชีวะ ได้แก่ การผลิตการจำหน่ายจ่ายแจกสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นต้น ประกอบแต่สัมมาอาชีวะ ดำรงตนอยู่ในศีล ด้วยเจตนาดีมีเมตตากรุณาพรหมวิหาร คิดแต่จะอนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุขและพ้นทุกข์ จึงเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อผู้อื่นด้วยการบริจาคแบ่งปันหรือให้ทรัพย์สินของตน วิชาการความรู้ และให้ธรรมอันตนได้ศึกษาและปฏิบัติมาดีพอสมควรแล้วเป็นทานเพื่อช่วยเหลือเจือจานผู้อื่น ตามสมควรแก่โอกาสและฐานะของตนที่จะพึงเสียสละให้ได้ แม้จะยากจนค่นแค้นทุกข์ยากเพียงไร ก็ไม่ยอมประกอบอาชีพทุจริต และหลอกลวงคดโกงเขาเลี้ยงชีวิต นี้ข้อ ๑

เจตนาเครื่องเว้นจากการประพฤติผิดในกาม มีความสันโดษในคู่ครองของตน และมีความสำรวมในกาม ไม่สำส่อนในกาม เพราะคู่ของใครๆ ก็รักและหวงแหน และเพราะเห็นโทษของกามว่า มีสุขเพียงเล็กน้อยแต่มีทุกข์ที่จะติดตามมาอีกมาก เห็นโทษของความมักมากในกาม ความสำส่อนในกาม ด้วยตัณหาราคะจัดนั้นว่า รังแต่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสียและความทุกข์เดือดร้อน เป็นต้นว่า ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยกและเสื่อมเสียชื่อเสียง เยาวชนที่หมกมุ่นในกามกิเลสและมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ย่อมเกิดปัญหาการศึกษาเล่าเรียนไม่สำเร็จ และฝ่ายหญิงก็มีปัญหาตั้งครรภ์โดยที่ตนเองยังไม่พร้อมที่จะมีครอบครัวเลี้ยงดูลูก ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมาก ได้แก่ ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาการแพร่ระบาด การติดเชื้อเอดส์และโรคติดต่ออื่นๆ เป็นต้น ผู้มีปัญญาอันเห็นชอบรู้บาป-บุญ คุณ-โทษ และเห็นทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงแล้วจึงเว้นขาดจากความประพฤติผิดในกาม และเป็นผู้มีความสำรวมในกาม

(๒) ความเว้นขาดจากวจีทุจริต ๔ และปฏิบัติวจีสุจริต ๔ ได้แก่ เจตนาเครื่องเว้นจากการกล่าววาจาอันเป็นเท็จ ด้วยเจตนาอันเป็นธรรม มีความจริงใจและความปรารถนาดีต่อกัน จึงกล่าวแต่วาจาที่เป็นความจริง ไม่โกหกหลอกลวงและให้ร้ายป้ายสีผู้อื่น นี้ข้อ ๑

เจตนาเครื่องเว้นจากการกล่าววาจาก้าวร้าว หยาบคาย ด่าทอ หรือวาจากระทบกระแทกแดกดันให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจ กล่าวแต่วาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน ด้วยจิตใจที่สุภาพอ่อนโยน นี้ข้อ ๑

เจตนาเครื่องเว้นจากการกล่าววาจายุแยกให้แตกสามัคคีระหว่างหมู่คณะ กล่าวแต่วาจาที่สมานไมตรี และสนับสนุนความปรองดองสามัคคีในหมู่คณะ ชื่นชมยินดีหมู่ชนที่สามัคคีปรองดองกัน นี้ข้อ ๑ และ

เจตนาเครื่องเว้นจากการกล่าววาจาที่เพ้อเจ้อเหลวไหล ไร้สาระ กล่าวแต่วาจาสุภาษิต คือวาจาที่ดีมีหลักการ มีหลักฐานอ้างอิง วาจาอันอาศัย

อรรถ อาศัยธรรม อาศัยวินัย และกล่าวแต่วาจาที่เป็นสารประโยชน์ นี้อีกข้อ ๑

(๓) ความเว้นขาดจากมโนทุจริต ๓ และปฏิบัติด้วยมโนสุจริต ๓ คือ ความประพฤติปฏิบัติที่ดีที่ชอบ กอปรด้วยเจตนาความคิดอ่านที่ดีที่ชอบตามทำนองครองธรรมว่า ทานที่บุคคลให้แล้วมีผล การบูชาบุคคลและ ข้อปฏิบัติที่ควรบูชามีผล ผลและวิบากกรรมทั้งหลายที่บุคคลทำดีทำชั่ว มีอยู่ คือว่าสัตว์โลกเป็นไปตามกรรม โลกนี้มี โลกหน้ามี คุณบิดา-มารดา คุณครูพระอุปัชฌาย์อาจารย์มี นรก สวรรค์ นิพพาน มี และสมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ผู้ประกาศทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้และโลกหน้า ด้วยปัญญาอันยิ่งเองมีอยู่ในโลก ย่อมเป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติที่ไม่เป็นไปด้วยความโลภจัด ตัณหาราคะจัด ไม่เป็นไปด้วยจิตใจที่ผูกพยาบาท หรืออาฆาตจองเวรกัน และไม่เป็นไปด้วยความหลง คือ ไม่รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ไม่รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง นี้อีกข้อ ๑

ทั้ง ๓ ประการนี้ชื่อว่า ความประพฤติธรรมโดยความเว้นขาดจากอกุศลกรรมบถ ๑๐ และประพฤติปฏิบัติอยู่แต่ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ด้วยอาการ ๓ คือปฏิบัติเอง ๑ ชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติด้วย ๑ และพลอยยินดีที่ ผู้อื่นปฏิบัติ ๑ รวมเป็นปฏิบัติกุศลกรรมบถ ๓๐ ด้วยประการฉะนี้

อนึ่ง ความประพฤติปฏิบัติธรรมนี้ ยังรวมทั้งการดำรงตนอยู่ในคุณความดี ละเว้นความชั่ว คือ ความเว้นขาดจากอบายมุขทั้งปวง อันเป็นปากทางแห่งความฉิบหาย คือ ที่เป็นเหตุหรือเสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทรัพย์ เสื่อมเสียสุขภาพกาย-สุขภาพจิต เสื่อมเสียชื่อเสียง และถึงเสียอนาคต ได้แก่

(๑) มีสติสัมปชัญญะ รู้สำนึกผิด-ชอบ ชั่ว-ดี จึงเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

(๒) เว้นจากการติดเที่ยวกลางคืน

(๓) เว้นจากการติดดูการละเล่น และจากการติดดูสื่อลามกยั่วยุกามารมณ์

(๔) เว้นจากการพนัน

(๕) เลือกคบแต่คนดีมีศีลมีธรรม เว้นจากการคบคนชั่วเป็นมิตร

(๖) มีความขยันหมั่นเพียรในกิจการงาน และอาชีพของตน เว้นจากความเกียจคร้านในการงาน

ความประพฤติปฏิบัติธรรมนี้ ก็พึงเป็นไปด้วยอาการ ๓ ด้วยเช่นกัน คือ ปฏิบัติเอง ๑ ชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติด้วย ๑ และพลอยยินดีที่ผู้อื่นปฏิบัติดีด้วย ๑ เพราะเหตุนั้น ความประพฤติธรรมนี้ ในความหมายอย่างกว้าง จึงรวมความถึงความไม่ส่งเสริมไม่สนับสนุนแหล่งอบายมุข ไม่สนับสนุน ไม่ส่งเสริมการผลิต การเผยแพร่ การจำหน่ายจ่ายแจกสิ่งหรือกิจกรรมอันเป็นเครื่องมอมเมาประชาชนคนโง่เขลาให้หลงเสพและติดอยู่ อันเป็นเหตุ ให้เกิดปัญหาสังคมเสื่อมโทรมอย่างที่เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้อีกด้วย

อนึ่ง พึงเข้าใจความประพฤติธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงว่า เป็นมงคลอันสูงสุด คือ เป็นเหตุให้ได้ถึงความสำเร็จ ได้ถึงความเจริญและสันติสุข ด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และได้ถึงพระนิพพานสมบัติ นี้อีกด้วยว่า **เป็นความประพฤติปฏิบัติธรรม ด้วยเจตนาอันเป็นธรรม** คือ "**ทำดีเพราะเห็นว่า เป็นกรรมดี มิใช่ทำดี เพราะอยากได้ดี หรือมิใช่ทำดีเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ**" นี้ประการ ๑ และอีกประการ ๑ คือ **เป็นความประพฤติปฏิบัติธรรมโดยความสม่ำเสมอ** กล่าวคือ **มิใช่ทำๆ หยุดๆ เหมือนกิ้งก่าที่แล่นไปๆ หยุดๆ เดี๋ยวทำดี เดี๋ยวทำชั่ว ทำนองวัดก็เข้า เหล้าก็ดื่ม** เป็นต้น จึงจะได้ผลสมบูรณ์

ถ้าความประพฤติปฏิบัติธรรมไม่สม่ำเสมอ เดี๋ยวทำดี เดี๋ยวทำชั่ว ก็ย่อมได้รับผลดีบ้างชั่วบ้างตามกรรม และตามเจตนาที่เป็นธรรมบ้าง ที่ไม่เป็นธรรมบ้าง นั้นเอง

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงอานิสงส์ของความประพฤติธรรมว่า ย่อมให้สำเร็จประโยชน์และย่อมให้ได้บรรลุถึงความเจริญสันติสุขด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และได้ถึงพระนิพพานสมบัติ ที่สุดแห่งทุกข์และที่เป็นบรมสุขอย่างถาวร ดังที่ได้ตรัสถึงกุศลกรรมและผลของกุศลกรรมในอดีตชาติของพระพุทธองค์นั้น (ที. ปาฏิ. ๑๑/๑๖๐/๑๘๓) มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน เป็นหัวหน้าของพหุชนในธรรมทั้งหลายฝ่ายกุศล เป็นประธานของพหุชนด้วยกายสุจริต ด้วยวจีสุจริต ด้วยมโนสุจริต ในการบำเพ็ญทาน ในการสมาทานศีล ในการรักษาอุโบสถ ในความปฏิบัติดีในมารดา ในความปฏิบัติดีในบิดา ในความปฏิบัติดีในสมณะ ในความปฏิบัติดีในพราหมณ์ ในความเคารพต่อเชฏฐชนในสกุล และในธรรมเป็นอธิกุศลอื่นๆ ตถาคตย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ฯลฯ ครั้นจุติจากสวรรค์นั้นแล้วมาสู่ความเป็นอย่างนี้ ย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักขณะนี้ คือ มีพระเศียรได้ปริมณฑลดุจดังว่า ประดับด้วยอุณหิส พระมหาบุรุษสมบูรณ์ด้วยลักษณะนั้นถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ฯลฯ... ถ้าพระมหาบุรุษนั้นออกจากเรือนผนวชเป็นบรรพชิตจะได้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า"

และได้ตรัสถึงโทษของอกุศลกรรม ได้แก่ กายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต และโทษของอบายมุขทั้งปวง ไว้ในที่อเนกสถานว่า เป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทั้งในภพชาติปัจจุบันและในสัมปรายภพ คือ ในภพชาติต่อๆ ไปตามส่วนแห่งความหนักเบาของอกุศลกรรมนั้นๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้ตรัสโทษโดยส่วนรวมของอบายมุข ๖ ว่า "เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะ" (ที. ปาฏิ. ๑๑/๑๗๘/๑๙๖)

นอกจากนี้พระพุทธองค์ ได้ตรัสสอนจำแนกโทษของอบายมุขต่างๆ (ที. ปาฏิ. ๑๑/๑๗๙-๑๘๔/๑๙๖-๑๙๘) อีกเป็นอเนกประการ

ประเทศไทยมีประชากรที่เป็นพุทธศาสนิกชนประมาณ ๙๕ % จึงได้ชื่อว่า "เป็นเมืองพุทธ" เป็นปฏิรูปประเทศ คือ ถิ่นที่สมควรแก่การอยู่อาศัยและประกอบสัมมาอาชีวะ ด้วยว่า มีพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมีพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า ทั้งพระอริยสงฆ์และพระสมมุติสงฆ์ ผู้

ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม สืบบวรพระพุทธศาสนาคู่ชาติบ้านเมืองของไทยเรามาตั้งแต่โบราณกาล จนตราบเท่าถึงทุกวันนี้ "พระอริยสัจธรรม" คือ ความจริงอย่างประเสริฐ กล่าวคือ ความจริงแท้ๆ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเห็นแจ้งทรงรู้แจ้งโลก ได้ตรัสรู้แล้งเอง โดยชอบ ว่า

(๑) ความทุกข์ ของสัตว์โลกทั้งหลาย มีจริงอย่างไร

(๒) เหตุแห่งความทุกข์มีจริงอย่างไร และข้อปฏิบัติให้ถึงความเจริญสันติสุข ด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และถึงนิพพานสมบัติ มีจริงอย่างไร

(๓) สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุปัจจัยดับ คือ มรรค ผล นิพพาน มีได้เป็นได้จริงอย่างไร

(๔) ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ นำไปสู่ความพ้นทุกข์ และถึงบรมสุขอย่างถาวร มีจริงอย่างไร

เหล่านี้ พระพุทธองค์ก็ได้ทรงเปิดเผยไว้ดีแล้ว คือ ได้ทรงแสดงพระอริยสัจธรรมนี้แล้ว ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในเบื้องกลาง และไพเราะในที่สุด ได้ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ อันบริสุทธิ์และบริบูรณ์อย่างสิ้นเชิง แล้วนี้ พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทั้งพระอริยสงฆ์และพระสมมุติสงฆ์ ผู้ได้ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ต่างก็พากันเผยแผ่แก่สาธุชนผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาจนถึงทุกวันนี้อยู่แล้ว

อนึ่ง ก็พระอริยสัจธรรมนี้ เป็นธรรมชาติอันบุคคลผู้ศึกษาสัมมาปฏิบัติจะพึงรู้เองเห็นเอง ใครผู้ใดปฏิบัติตามพระสัจธรรมของพระพุทธเจ้านี้แล้ว ย่อมได้รับผลดีเป็นความเจริญและสันติสุขเอง เป็นพระสัจธรรมที่พิสูจน์ให้รู้แจ้ง-เห็นจริงได้โดยการประพฤติปฏิบัติ เป็นธรรมอันวิญญูชนพึงรู้แจ้ง-เห็นแจ้งเฉพาะตน พระอริยสัจธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้วนี้ จึงนับเป็นคุณประโยชน์อย่างสูงสุดยิ่งของมวลมนุษย์และเหล่าเทพยดาทั้งหลาย จนองค์การสหประชาชาติได้เห็นความสำคัญของคุณพระพุทธ คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ จึงได้ประกาศวันวิสาขบูชา คือ วันเพ็ญเดือน ๖ อันเป็น วันคล้ายวันที่พระมหาโพธิสัตว์เจ้าได้ทรงบรรลุพระอริยสัจธรรมนี้ และได้ทรงบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่า "เป็นวันสำคัญแห่งโลก"

แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่า ยังมีประชาชนคนไทยอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้สนใจศึกษาและปฏิบัติธรรมตามสมควร ให้เกิดความเจริญและสันติสุขแก่ทั้งตนเองและผู้อื่นกว่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ แต่กลับพากัน "**หลงโลก หลงเสพอธรรม**" นำตนและหมู่คณะไปสู่ความเสื่อมแห่งชีวิต และถึงความทุกข์เดือดร้อนกันมาก ดังที่ได้ยินได้ฟังข่าวปัญหาต่างๆ ของประชาชนในสังคมอย่างมากมายอยู่ในทุกวันนี้

ที่พากัน "หลงโลก" ก็เพราะไม่รู้จักลักษณะของโลก และสิ่งที่มีอยู่ในโลกตามที่เป็นจริงว่า โลกในปัจจุบันนี้ แม้จะเจริญด้วยเทคโนโลยี ให้สามารถผลิตสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องบำรุงบำเรอกามสุข คือ ความสุขสนุกสนานด้วยรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย ที่น่ารักน่าใคร่ น่ากำหนัดยินดีพอใจ ไว้สนองความต้องการแก่ผู้แสวงหากามสุขเพียงไร แต่

แท้ที่จริงแล้ว สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องบำรุงบำเรอความสุขสนุกสนานเหล่านี้ มีทั้ง

(๑) สิ่งที่ให้โทษโดยส่วนเดียว เปรียบด้วยยาพิษ ก็มี

(๒) สิ่งอันให้โทษในเมื่อเกินพอดี เปรียบด้วยของมึนเมา ก็มี

(๓) สิ่งอันเป็นอุปการะ เปรียบด้วยอาหารและเภสัชอันสบาย แต่ใช้ในทางที่ผิด อาจให้โทษได้ ก็มี

ชนผู้ขาดการพิจารณาลักษณะของโลก และสิ่งที่มีอยู่ในโลก ให้เห็นสภาวะโดยถ่องแท้ตามที่เป็นจริง ด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบ ย่อมหลงติดหลงเพลิดเพลินในสิ่งอันให้โทษ เช่น หลงเสพและติดสิ่งเสพติดมึนเมา ให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท หรือหลงหมกมุ่นและสำส่อนในกาม ความหลงติดอยู่กับการพนัน การหลงคบคนชั่วเป็นมิตร และความเกียจ คร้านในการงาน อันเป็นทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ เป็นทางให้เสื่อมเสีย เกียรติยศชื่อเสียง ให้เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต และเป็นเหตุให้เสียอนาคตเป็นต้น นี้ประการ ๑ ย่อมหลงระเริงจนเกินพอดีในสิ่งอันอาจให้โทษ เช่น อาหารหรือยาบำบัดโรค ถ้ารับประทานหรือใช้เกินขนาด ก็ให้โทษได้ หรืออย่างเช่น การติดเที่ยวกลางคืน การติดดูการละเล่น และสิ่ง บันเทิงเริงรมย์ต่างๆ แม้ติดดูรายการโทรทัศน์ หรือติดท่องเที่ยวอยู่ใน เว็บไซต์ที่ไร้สาระ หรือแม้แต่เด็กนักเรียนติดเล่นเกมกดต่างๆ เป็นต้น เหล่านี้ เมื่อเกินพอดีก็ให้โทษได้ อย่างน้อยก็เสียเวลาในการประกอบกิจการงานที่เป็นประโยชน์ เยาวชนหรือนักเรียนก็เสียเวลาในการศึกษา เล่าเรียนไปโดยใช่เหตุ ดังนี้เป็นต้น นี้ประการ ๑ ย่อมหลงติดอยู่แม้กับสิ่งอันเป็นอุปการะ ซึ่งเปรียบด้วยอาหารและเภสัชอันสบาย แต่ใช้ในทางที่ผิด ก็ให้โทษได้ นี้อีกประการ ๑ ตัวอย่างเช่น

อำนาจราชศักดิ์เป็นของดี แต่ถ้าเมื่อมีอำนาจแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอำนาจตามกฎหมาย หรืออำนาจเงิน อำนาจพวกพ้อง หรืออำนาจของความเป็น ผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา แม้อำนาจของความเป็นพ่อแม่ หรือของครูอาจารย์ก็ตาม ถ้าเกิดหลงใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตแห่งกฎหมายที่กำหนดไว้ก็ดี หรือใช้อำนาจผิดกฎหมาย ผิดศีล ผิดธรรม เอารัดเอาเปรียบรีดไถ คอร์รัปชั่น หรือคดโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยประการต่างๆ ก็ดีบัณฑิตย่อมไม่สรรเสริญ ถ้าถูกตรวจสอบจับความผิดได้ ก็ย่อมได้รับโทษแม้จะไม่ถูกจับได้หรือไม่ถูกลงโทษ ก็ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล แก่ประชาชน หรือแก่สังคม ซึ่งผลสุดท้าย ความเสื่อมโทรมของสังคมนั้นเอง ก็จะกลับสะท้อนย้อนกลับมาสู่ตนและครอบครัวญาติมิตรของตนได้ต่อไปอีกหรือตัวอย่างเช่น

ชายหญิงที่หลงความหล่อ/ความงาม หลงความเซ็กซี่ของตน หากไม่สำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติตน ให้อยู่ในศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดี และยิ่งถ้าขาดหิริโอตตัปปะ คือ ไม่มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอกุศลด้วยแล้ว ย่อมมีโอกาสนำตนไปสู่ความเสื่อมเสียชื่อเสียงเสียอนาคต และเป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนต่อไปได้มาก เพราะเหตุนั้น ประเพณีอันดีของไทยพุทธแต่โบราณ ให้หญิงรักนวลสงวนตัว ไม่เปิดเผยที่ลับ ยั่วยุกามารมณ์แก่สาธารณชนนั้นนะดีแล้ว อย่างสตรีผู้มีข่าวร้อนแรงในกามารมณ์ ถ้าได้เรียนรู้และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของกุลสตรีชาวไทยพุทธแล้วย่อมอยู่เป็นสุข และไม่ต้องมีเหตุการณ์อัน

น่าเศร้าสลดเกิดขึ้นในชีวิต เหมือนที่มักมีข่าวคาวโลกีย์ แล้วก็มักมีเหตุการณ์ที่น่าเศร้าสลดใจเช่นนั้นติดตามมาอยู่เสมอ หรือตัวอย่างเช่น

สื่อมวลชน นับเป็นฐานันดรที่ ๔ เป็นสิ่งดีมีเกียรติ แต่ถ้าสื่อใดเสนอข่าวที่ไม่เป็นจริง หรือวิจารณ์ข่าวไปในทางทำลาย ให้ผู้อื่นเสียหายโดยไม่เป็นธรรม หรือถ้าผลิตและเผยแพร่สิ่งอันลามก เช่น สิ่งพิมพ์ลามก ภาพยนตร์ วีดีทัศน์ แผ่นซีดีลามก หรือเว็บไซต์ลามกอัปมงคลต่างๆ ที่กำลังระบาดเผยแพร่อย่างกว้างขวางอยู่ในทุกวันนี้ ย่อมนำความอัปมงคลมาสู่ตน คือ ทั้งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้เผยแพร่ และทั้งมาสู่ผู้หลงใช้ หลงหมกมุ่นดูและติดอยู่กับสิ่งลามกอันอัปมงคลนั้น อาจส่งผลให้ทั้งผู้ผลิตผู้จำหน่าย และทั้งผู้หลงใช้ หลงติดดูอยู่นั้นถึงความเสื่อมแห่งชีวิต คือมักอาภัพอับโชค ทำมาหากินไม่ขึ้น ชีวิตไม่เจริญและอาจถึงความล้มเหลวแห่งชีวิต เพราะกรรมอันเป็นบาปอกุศลเช่นนั้นได้

บัณฑิตผู้มีปัญญาย่อมพิจารณาเห็นความเป็นจริงของโลก และสิ่งที่มีในโลก เช่นนี้แล้ว ย่อมไม่พัวพันเกี่ยวข้อง ไม่หลงติดอยู่ในสิ่งอันล่อใจเหล่านี้ ย่อมประพฤติธรรม คือ ปฏิบัติกุศลกรรม ดำเนินชีวิตไปด้วยปัญญาอันเห็นชอบ คือ เห็นบาป-บุญ คุณ-โทษ เห็นทางเจริญอันควรดำเนิน และเห็นทางเสื่อมอันไม่ควรดำเนิน นำชีวิตตน ครอบครัว และหมู่คณะไปในทางเจริญและสันติสุขด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และถึงพระนิพพานสมบัติที่สิ้นสุดแห่งทุกข์และที่เป็นบรมสุขอันถาวร ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้

โทษของอกุศลกรรมและอบายมุข เป็นอธรรมที่สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเห็นแจ้งทรงรู้แจ้งโลก ได้ทรงเปิดเผยชัดเจนแล้ว และ พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าก็ได้ศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่สืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้แล้ว แต่ก็ยังมีผู้คนหลงผิดประพฤติปฏิบัติอกุศลกรรมและหลงติดอยู่กับอบายมุข อันเป็นทางแห่งความเสื่อมเสียโภคทรัพย์ เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต และเสียอนาคตกันมาก จนเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมประเทศชาติของเราในทุกวันนี้ แม้กระนั้นก็ยังมีผู้เสนอให้มีแหล่งอบายมุขที่ถูกกฎหมายอีก เช่น การเสนอให้ผลิตและจำหน่ายยาเสพติดแข่งกับผู้ผลิตนอกกฎหมายบ้าง มีผู้เสนอและสนับสนุนให้มีแหล่งกาสิโนถูกกฎหมายภายในประเทศบ้าง เป็นต้น ถ้าข้อเสนอดังกล่าวสำเร็จได้ ก็นับว่าประเทศไทยเราตกล๊อคกรรมอย่างใหญ่หลวง คนที่ยินดีตีปีกเพราะหวังรวย ก็คือ เจ้าของบ่อน ส่วนคนที่จะยากจนข้นแค้นต่อไป ก็คือ ผู้ที่หลงติดการพนัน รัฐที่หวังจะได้เงินจากการพนันก็ได้ไม่คุ้มเสีย ชาวบ้านจึงร้องเรียนคัดค้านกันมาก ดังเช่นในคอลัมน์ฮอตไลน์ ข่าวสด ประจำวันที่ ๓ กันยายนศกนี้ หน้า ๘ มีว่า

“ขอฝากข่าวสดบอกผ่านไปยังรัฐบาลว่า ให้ล้มเลิกความคิดที่จะเปิดบ่อนการพนันถูกกฎหมาย หรือที่อ้างกันเลิศหรูว่า กาสิโน ซึ่งผมเป็นคนหนึ่งที่ไม่สบายใจต่อท่าทีของรัฐบาลเกี่ยวกับบ่อนการพนัน โดยเฉพาะบรรดา ส.ส. หรือพวก ส.ว. ที่ออกมาประกาศหนุนบ่อนการพนันเย้วๆ อยู่ในขณะนี้

อ้างกันอยู่อย่างเดียวว่า จะนำรายได้เข้าประเทศ และทำให้คนไทยไม่ต้องนำเงินออกไปเล่นนอกประเทศ แต่ผมคิดว่าไม่จำเป็น มีหลายเรื่องหลายอย่างที่ทำเงินได้

เอาแค่บ่อนการพนันที่ลักลอบเปิดเล่นก็ยังปราบไม่หมด พอปราบไม่หมดก็หนีปัญหาด้วยการเคลื่อนไหวตั้งกันให้ถูกกฎหมาย แต่หลงลืมกันไปว่า บ่อนนี่แหละตัวดีแหล่งซ่องสุมมือปืน อาชญากรรม โจรใส่สูท แหล่งฟอกเงิน แถมยังเป็นที่มาของปัญหาสังคมอีกมากมาย อยากให้รัฐบาลคิดยาวๆ ด้วย”

นี่ประชาชนและสื่อมวลชนเขาว่ามาอย่างนี้ เพราะฉะนั้น สาธุชนพึงประพฤติธรรมตามพระธรรมของพระพุทธเจ้า จึงจะสามารถนำตนไปสู่ความเจริญสันติสุข และถึงความพ้นทุกข์อย่างถาวร ตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้จริง

ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร